

II. János Pál pápa levele

Giovanni Pierluigi da Palestrina halálának
400. évfordulója alkalmából

*Giovanni Pierluigi da Palestrina halálának 400. évfordulója alkalmából a Szent-
atya a következő levelet küldte a pápai kórus örökös karnagya, Mons. Domenico
Bartolucci számára:*

Kedves fiunk, Mons. Domenico Bartolucci,
a pápai kórus örökös karnagya kezeihez

Giovanni Pierluigi da Palestrina halála négyszázadik évfordulójának ünneplése — miközben a keresztény közösség és a világ figyelmébe ajánlja e nagy zeneszerző zenei termésének bőségét és stílusának, kísérleteinek, vizsgálódásainak, művei kidolgozásának minőségét — fölszólít arra, hogy újra fölfedezzük örökös időszerűségét e rendkívüli teljesítménynek, amellyel az Egyház zenei kultúrájához és liturgikus hagyományához hozzájárult. Giovanni Pierluigi, halála után négyszáz évvel is, örökké időszerű mester marad, aki hasznos tudnivalókat képes átadni a liturgikus zenész és a hívő ember számára a harmadik keresztény évezred küszöbén.

A XVI. század első felének kontrapunktikus és vokális iskoláján nevelkedve, Pierluigi da Palestrina kivételes művészi talentumainak kifejlesztését sikeresen hozta összhangba szilárd hitbeli képzettségének tartalmával. Zeneszerzői életét két állandó tényező jellemezte, melyek fontossága a tér és idő határain túl is megmarad: folyamatos munkálkodás a keresztény nép istentiszteletének szolgálatában és éber figyelem Isten szavára.

Türelemmel elkötelezte magát mindannak a szolgálatában, ami benne növelni tudta a komoly felkészültséget; s közben folyamatosan alkalmazkodott egyrészt a liturgikus ünneplés követelményeihez, másrészt Isten népének kultúrájához abban a helyi egyházban, amelynek kebelén munkálkodott. Így látjuk őt állandó kapcsolatban Mantovával, részben követve azok különböző, számára ismerős zenei programjait — római tevékenysége alatt a vatikáni bazilika Cappella Giulia-jában vagy a Cappella Sistinában a pápai istentiszteletek során.

Ismerte és szerette Isten szavát a liturgikus meghirdetéstől és különösen azon szövegektől kezdődőleg, melyeket az ősi liturgikus hagyomány a különböző rítusok szerves részévé tett, hogy énekeljék az Úr misztériumait. Számos motetta bizonyítja, hogy a tudós zeneszerzőnek milyen intenzitással és hatékonysággal sikerült kifejeznie az isteni ige üzenetében rejlő igazságot.

A polifón szerkezet gazdagságán és eredetiségén keresztül a szent zene segítette az áhitattal hallgató hívőt, hogy fölfogja a szöveg mély és érzelmekkel teljes tartalmát, bevezetvén őt a misztériumba. Ugyanakkor az Egyház hite, melyet a mise és a zsolozsma himnuszai és énekei közvetítenek, meggyökerezik a lelkekben és megerősíti az imádkozó közösség egységét, amely mint Krisztus misztikus teste, arra kapott meghívást, hogy Urával közösségben bemutassa és megadja az örök Atyának járó istentiszteletet (Vö. *Sacrosanctum Concilium* 7.)

Fáradhatatlan munkásként, Pierluigi da Palestrina életét lázas tevékenység és állandó apostoli lángolás jellemezte. Zseniális mesterként, ugyanakkor az új művészi kifejezések állandó keresőjeként képes volt fölfedezni eredeti megoldásokat a kóruspolifónia számára, bölcsességgel kiválasztva mindazt, ami a korabeli kontrapunktikus megoldások sokaságából egyre inkább segíteni tudta őt abban a szigorú elkötelezettségben, amivel a kinyilatkoztatott igének az emberek számára való közlése iránt viseltetett, teljes összhangban az Egyház hitével. Következésképpen soha nem hanyagolta el az új megoldások kutatását és tanulmányozását, amelyek a szöveg és a zene közötti termékeny és pontos kapcsolatot célozták. Palestrina művészete ezért jelenik meg ma úgy, mint a befogadott és tanúságtevő hit legmagasabb fokú megnyilatkozása, s ugyanakkor mint a vallásos zene örökké érvényes kifejeződése.

A gregorián repertoár termékeny nedvéből — melyet számos éven át asszimilált, midőn a római kórusokban szolgált énekesi, majd karnagy, végül zeneszerzői minőségben — szuggesztív és a szent zene hagyományához szorosan kötődő témákat tudott kölcsönözni.

S mindenekelőtt engedte, hogy a liturgikus szellem vezesse olyan zenei nyelv keresésében, amely soha le nem mond az érzelemtől és az eredetiségről, de nem is esik a túlzó vagy banális szubjektivizmus csapdájába. Ezek a hatalmas zenei életművében mindenütt jelen lévő értékek jelentős mértékben hozzájárultak egy klasszikussá vált stílus megteremtéséhez, amelynek mérték- és példajellege egyetemesen elismert az egyházi használatra szánt zenei alkotások területén.

Ehhez az iskolához kell visszatérni ma is, hogy az erre hivatottak Giovanni da Palestrina munkásságának tanítványaivá és folytatóivá legyenek, teljes összhangban a II. Vatikáni Zsinat által óhajtott liturgikus és zenei megújulással. „A szent zene annál szentebb lesz, minél szorosabban kapcsolódik a liturgikus cselekményekhez: bensőségebben fejezi ki az imádságot, növeli a lelkek egységét, gazdagítja és ünnepélyesebbé teszi a szent szertartásokat.” (*Sacrosanctum Concilium*, 112)

Manapság éppen úgy, mint tegnap, a zenészek, a zeneszerzők, a liturgikus kórusok énekesei, az orgonisták és a hangszeres egyházi zenészek meg kell hogy értsék a komoly és szigorú professzionális képzés szükségességét. Főként pedig tudatában kell hogy legyenek annak a ténynek, miszerint alkotásaik vagy interpretációik egyike sem mondhat le arról, hogy ihletett, kifogástalan,

az esztétikai rangra figyelő mű legyen, hogy át tudjon alakulni imádásba, midőn a liturgikus cselekményen belül a hit misztériumát a hang segítségével kifejezésre juttatja. Valamennyi hívő, aki az eucharisztikus ünneplésben az ő Istenhez ragaszkodása megnyilvánulásának forrását és csúcsát fölhaladja, és aki arra van hivatva, hogy a szent zene közvetítésével a közösségben befogadott üzenetet a mindennapi életében tettekre váltsa, minden bizonnyal örömmel fog gazdagodni a szent zene hiteles szolgálatából és elismételheti lelkében az éneket, amely az isteni ígét és a keresztény hitet magasztalja.

A jelen pillanatban, melyet egyszerre jellemez az új evangelizáció iránti elkötelezettség és a szent művészetek új esztétikai szabályainak keresése, mélységes meggyőződés él bennem, hogy a Palestrina halálához kötődő évforduló alkalmas és jelentős hozzájárulást nyújt ez utóbbi számára. Amint jól tudjuk, Róma Egyháza, a mindenkori Péter-utód Széke, a legrégebbi időktől fogva bizonyítékát adta a kultuszt szolgáló zene iránti fokozott figyelmének és megbecsülésének, és lépésről lépésre világos liturgikus ének-mintákat javasolt, abbéli gondjában, hogy érvényes kiindulási pontokat adjon más egyházi közösségeknek is. Ennek a jelentős hagyománynak legnyilvánvalóbb tanúsága emez ősi és jeles pápai kórus története. Ezért mondhatom bizonyossággal, hogy a kórus a Palestrina által ráhagyott örökséghez hűséges marad, s elkötelezetten, megújult lendülettel munkálkodik az ünnepi liturgikus szolgálat szépségének előmozdításán a kereszténység legfontosabb templomában.

Főtisztelendőségednek valamint a kórus valamennyi tagjának kifejezvének élénk megbecsülésemet, kívánom, hogy a jubileumi ünnepek váljanak kedvező alkalommá az új művészi és lelki törekvések bátorításához.

Ezekkel a kívánságokkal együtt örömmel adom önre és a kórus valamennyi tagjára, meg azokra is, akik bármely templomban Isten dicséretét zengik a szent zenében és a liturgikus szolgálatban, különleges áldásomát azzal a kívánsággal, hogy az Úr kísérje és tegye termékenyvé az istentisztelet szépségéért vállalt elkötelezettségüket.

Vatikánból, 1994. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén.

II. János Pál pápa

Ford. Török József

Megjelent: *Osservatore Romano* CXXXIV (1994) február 2.